

Hirschberger Joachimné Egyik Unokájával, Bárdos Lilivel

Az édesapámnak a nővére volt a Gréti, és ez itt a képen balra az ő lánya, Bárdos Lilike, az unokatestvérem, ő itt tizenegynéhány éves lehet. A jobb szélén apám anyja, Hirschberger Joachimné. Ez valamikor a 1930-as években készülhetett.

Valamikor a háborúban egy rokonuk állítólag följelentette Grétiéket itt, Pesten, és elvitték őket. Amikor Auschwitzba kerültek, Gréti fiatal, jó erőben lévő lányát Mengele úr jobbra intette volna, és Grétét balra, de a lánya azt mondta, hogy nem hagyom ott az anyut. És addig kiabált, amíg vele mehetett -- egyenesen a gázkamráig.

Nagyanyám Wertheimer Netti. 1874-ben született. Tízen voltak gyerekek. Úgy anyakönyvezték, hogy Netti, de nekem mindig Anna nagymama volt. Az Anna nagymama soha nem tanult meg rendesen magyarul, csak németül beszélt. Ez egy nagyon vallásos ortodox család volt. Azt hiszem, hogy az Anna nagymama nagyon vallásos lehetett. Onnét gondolom, mert a gyerekkoromra úgy emlékszem vissza, hogy megtartottak minden ünnepet, a nagymama templomba is járt a nagyobb ünnepeken. Mivel a nagymamám unokatestvére és a nagyapja is főrabbi volt, érthető, hogy ő tényleg vallásos asszony volt, aki mindent betartott. De a nagyapám már egy neológ családból származott. Nagymamának volt egy gyönyörű, fekete ünnepi csipkekendője. És azzal ment mindig, amikor templomba ment hosszúnappor [Jom Kipur]. Az volt a szokás, hogy a nagymamát elkísértük a templomba, ott hagytuk, ő egész nap ott imádkozott, a család egy része még böjtölt is. Este érte kellett menni, és mikor hazajött, akkor jött a gyönyörű ünnepi vacsora. Tényleg szép szokások voltak egyébként, egy hely mindig üresen állt annak, hogyha valaki jön.